

Załącznik
do Uchwały Nr XV/108/2016
Rady Miejskiej w Ulanowie
z dnia 22 kwietnia 2016r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2016-2019

Gmina i Miasto Ulanów

Grudzień 2015

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP.....	3
2. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	4
3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.....	5
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	9
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	9
4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa	11
4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu.....	31
5. UWARUNKOWANIA OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WYNIKAJĄCE Z GMINNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH	33
5.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Ulanów.....	33
5.2. Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego na obszarze Gminy i Miasta Ulanów.....	34
5.3. Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Ulanów.....	35
6. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY I MIASTA ULANÓW.....	35
6.1. Rys historyczny miasta i gminy Ulanów.....	35
6.2. Obiekty i tereny chronione prawem	37
7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ.....	43
8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.....	44
9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI	45
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA.....	45
10.1. Dotacje	46
10.2. Inne źródła finansowania	46
11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW.....	46
ZAŁĄCZNIKI	48-55

1. WSTĘP

Prezentowany Program jest pierwszym dokumentem, który określa zadania i wskazuje sposoby ich realizacji w odniesieniu do ochrony i opieki nad zabytkami znajdującymi się na terenie gminy i miasta Ulanów.

Gminny program opieki nad zabytkami sporządzony przez Burmistrza Gminy i Miasta Ulanów na okres 4 lat, przyjęty przez Radę Miejską w formie uchwały określa sposoby jego realizacji poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach na terenie gminy Ulanów.

Przedstawione w programie działania będą mieć na celu poprawę stanu zabytków oraz obszarów zabytkowych mających wpływ na środowisko kulturowe gminy Ulanów.

Gminny program opieki nad zabytkami ma na celu upowszechnianie wiedzy o zabytkach, wzbudzanie świadomości wspólnoty kulturowej oraz wzmacnianie poczucia tożsamości z „Małą Ojczyzną”.

Opracowany Program ma charakter otwarty, co umożliwi jego aktualizację w celu elastycznego odpowiadania na dokonujące się zmiany o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym.

Zasadą stanowiącą podstawę opracowania była spójność celów Programu z programami na poziomie krajowym, wojewódzkim i powiatowym na podstawie którego, można aplikować o dotacje celowe oraz fundusze strukturalne Unii Europejskiej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach.

2. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

Podstawę prawną opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami stanowi ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz. U. 2014 poz. 1446), która mówi o obowiązku sporządzania przez samorządy wojewódzkie, powiatowe oraz gminne, na okres czterech lat programu opieki nad zabytkami.

Art. 87 ust. 2 cytowanej ustawy, wyznacza cele opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami i są one następujące:

1. Włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;

Dla realizacji wskazanych celów, program określa zasady dotyczące finansowania i inicjowania działań ochronnych w stosunku do środowiska kulturowego w skład którego wchodzi obiekty zabytkowe oraz tereny archeologiczne na terenie gminy Ulanów.

Nakłada ona także następujące obowiązki i uprawnienia:

1. uwzględniania w strategii rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 18 i 19),
2. uzgadniania projektów i zmian planów zagospodarowania przestrzennego z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 20),
3. prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków (art. 22 ust. 4),
4. przyjmowanie zawiadomień o przypadkowym znalezieniu przedmiotu, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest on zabytkiem archeologicznym i powiadomienie o tym fakcie wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 33 ust. 1 i 2),
5. sporządzenia przez burmistrza gminy na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ust.1),
6. obowiązek przyjęcia przez radę miasta - gminnego programu opieki nad zabytkami (art.87 ust.3),
7. sporządzenia i przedstawienia radzie gminy sprawozdania z realizacji programu (art. 87, ust. 5).

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY I OPIEKI NAD ZABYTKAMI W POLSCE.

Obowiązujące uregulowania prawne, dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zostały zawarte w:

Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w przepisach

Art. 5: „Rzeczpospolita Polska /.../ strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Art. 6 ust. 1: „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju oraz /.../ udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym”.

Art. 86: „Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa”.

Ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. Dz.U. 2014r. poz. 1446)

Art. 4 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r. wskazuje obowiązki organów administracji publicznej mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

W art. 5 ww ustawy zostały określone obowiązki właściciela lub posiadacza w zakresie opieki nad zabytkami polegające w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Natomiast art. 6 ust.1. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mówi, że ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:

- 1) zabytki nieruchome będące, w szczególności:
 - a) krajobrazami kulturowymi,
 - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
 - c) dziełami architektury i budownictwa,
 - d) dziełami budownictwa obronnego,
 - e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
 - f) cmentarzami,
 - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
 - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące, w szczególności:
 - a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
 - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
 - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,

d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,

e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012r. poz. 642 i 908 oraz z 2013 r. poz. 829),

f) instrumentami muzycznymi,

g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,

h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

3) zabytki archeologiczne będące, w szczególności:

a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,

b) cmentarzyskami,

c) kurhanami,

d) reliktnami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

2. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Istotne jest także przy opracowywaniu gminnego programu opieki nad zabytkami uwzględnienie innych uregulowań prawnych dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, które znajdują się w wielu obowiązujących ustawach, w tym w:

1. ustawie z dnia 27 marca 2003r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2015r. poz. 199 ze zm.),

2. ustawie z dnia 7 lipca 1994r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2013r. poz. 1409 ze zm.),

3. ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2013r., poz. 1232 ze zm.),

4. ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U. z 2013r., poz. 627 ze zm.),

5. ustawie z dnia 21 sierpnia 1997r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2014r., poz. 518 ze zm.),

6. ustawie z dnia 25 października 1991r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2012r., poz. 406 ze zm.),

7. ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2014r. , poz. 1118 ze zm.)
8. ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 1997r. Nr 5, poz. 24 ze zm.),
9. Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016r., poz.446)

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i ochronie nad zabytkami za:

1. zabytek - uznaje się nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
2. zabytek nieruchomy - – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt 1;
3. zabytek ruchomy - rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt 1;
4. zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Rządowymi dokumentami tworzącymi ramę do mecenatu oraz nowoczesnej polityki względem materialnej poprawy stanu zabytków są:

- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2014 oraz jej uzupełnienie na lata 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 została przyjęta przez Rząd RP 21 września 2004r. Zakres Strategii został podporządkowany głównie regionom, jako podstawowym jednostkom podziału terytorialnego. Metodologia dokumentów strategicznych wchodzących w skład Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 zobowiązuje Ministra Kultury do wydłużenia horyzontu czasowego Strategii Rozwoju Kultury do 2020 roku. Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, bazując na przyjętej przez Radę Ministrów 21 września Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2013, rozszerza jej zakres do roku 2020.

Przyjęte dokumenty wyznaczają cel strategiczny oraz cele cząstkowe dla strategii rozwoju kultury w regionach.

Celem strategicznym jest Zrównoważony rozwój i wspieranie kultury w regionach.

Cele cząstkowe stanowią między innymi:

1. Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury.
2. Zmniejszenie dysproporcji regionalnych w rozwoju i dostępie do kultury.
3. Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków.
4. Wzrost udziału kultury w PKB.
5. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury.
6. Wzrost uczestnictwa w kulturze.
7. Rozwój szkół artystycznych i zwiększenie liczby godzin edukacji kulturalnej w programach szkolnych.
8. Efektywna promocja twórczości.
9. Promocja polskiej kultury za granicą.
10. Ochrona własności intelektualnej i walka z piractwem.
11. Wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań w systemie organizacji działalności kulturalnej i w systemie upowszechniania kultury.
12. Rozwój przemysłów kultury (kinematografia, media, design, wydawnictwa, fonografia).

Cele cząstkowe realizowane będą w ramach pięciu obszarów priorytetowych:

1. Czytelnictwo i sektor książki NPK Promocja czytelnictwa i rozwój sektora książki.
2. Dziedzictwo kulturowe NPK Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego.
3. Instytucje artystyczne i promocja twórczości NPK Rozwój instytucji artystycznych.
4. Szkolnictwo artystyczne i promocja młodych twórców - NPK Wspierania debiutów i rozwoju szkół artystycznych.
5. Sztuka współczesna NPK Znaki Czasu.

- Krajowy Program Opieki nad zabytkami na lata 2004-2017

Celem głównym krajowego programu opieki nad zabytkami jest:

wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Cel główny programu jest wdrażany poprzez trzy cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce:
Uporządkowanie i ujednoczenie stanu wiedzy o zasobie zabytków w Polsce polegające na sporządzeniu kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C), uporządkowaniu rejestru zabytków nieruchomych (księgi rejestru A i C) (usunięcie „martwych wpisów”), opracowaniu diagnozy stanu zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych.
2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków:
podniesienie jakości zarządzania zabytkami i zarządzania procesami ochrony zabytków wraz z podniesieniem jakości procesów decyzyjnych w administracji dotyczących ochrony zabytków.
3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji, zwiększanie dostępu do dziedzictwa i jego aktywna promocja.

- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030

Uchwałą Nr 125/2014 z dnia 24 czerwca 2014r. Rada Ministrów określiła koncepcje przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 roku, która będzie realizowana poprzez realizację celów szczegółowych:

Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.

Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.

Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.

Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Miasta i Gminy Ulanów wykazuje zgodność zarówno z programami o charakterze wojewódzkim jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

- **Strategia rozwoju województwa podkarpackiego do roku 2020 (po aktualizacji strategii z marcu 2006 r.).**

Priorytet I

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego

Kierunek działań 1

Rewaloryzacja i rewitalizacja układów urbanistycznych i ochrona układów ruralistycznych

Działania:

1. Systematyczne, konsekwentne wdrażanie zapisów wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego odnoszących się do dziedzictwa kulturowego.

2. Historyczne układy urbanistyczne proponowane do ochrony w Wojewódzkim Planie Zagospodarowania Przestrzennego: Babice, Baranów Sandomierski, Bircza, Brzostek, Brzozów, Cieszanów, Czudec, Dębowiec, Dukla, Dynów, Głogów Małopolski, Iwonicz Zdrój, Jaćmierz, Jarosław, Jasło, Jaśliska, Kalwaria Paławska, Kańczuga, Krosno, Krzeszów, Krzywca, Lesko, Leżajsk, Lubaczów, Łańcut, Mielec, Mrzygłód, Narol, Nowy Żmigród, Oleszyce, Osiek Jasielski, Pilzno, Pruchnik, Przecław, Przemyśl, Przeworsk, Radymno,

Rozwadów, Rudnik, Rybotycze, Rymanów, Rymanów Zdrój, Rzeszów, Sanok, Sędziszów Małopolski, Sieniawa, Sokołów Małopolski, Stalowa Wola, Strzyżów, Tarnobrzeg, Tyczyn, Ulanów, Ustrzyki Dolne, Wielkie Oczy, Zaklików, Żoźnia, z których pierwszorzędne znaczenie posiadają: Jarosław, Krosno, Przemyśl i Pruchnik.

3. Wspieranie przez samorząd województwa działań samorządów lokalnych dotyczących opracowania i realizacji planów rewaloryzacji i rewitalizacji centrów historycznych miast oraz dzielnic staromiejskich z zachowaniem wymogów konserwatorskich przy zapewnieniu im właściwych funkcji oraz zapobieganiu zagrożeniom wynikającym z oddziaływania układów komunikacyjnych. Programy rewaloryzacji powinny być opracowywane w oparciu o dokładne rozpoznanie historycznego rozwoju przestrzennego ze szczególnym uwzględnieniem następujących wytycznych:

- zachowanie i uczytelnienie historycznych układów miast – rynku z historycznie ukształtowaną siecią uliczną;
- ochrona konserwatorska zabudowy zabytkowej oraz zabudowy o cechach regionalnych, wykonywanie prac konserwatorskich zgodnie z zasadą minimalnej niezbędnej ingerencji,
- zachowanie ukształtowania terenu;
- zachowanie kompozycyjnych wartości zespołu wnętr architektoniczno krajobrazowych;
- rekompozycja wnętr urbanistycznych zdegradowanych przez nową zabudowę niedostosowaną do zabytkowego otoczenia, zaniedbania w utrzymaniu i konserwacji obiektów zabytkowych oraz nieodpowiednie zagospodarowanie terenu;
- ochrona ekspozycji charakterystycznych układów kompozycyjnych, wnętr urbanistycznych, dominant architektonicznych i osi widokowych oraz sylwety miasta poprzez zachowanie kierunków, ciągów i punktów widokowych;
- sanacja i modernizacja sieci uzbrojenia – likwidacja sieci napowietrznych;
- uporządkowanie działek na zapleczu zabudowy;
- wprowadzanie nowych elementów do istniejącej historycznej zabudowy winno być dokonywane z zachowaniem układów przestrzennych i parcelacyjnych oraz skali i charakteru istniejącej zabudowy;
- ustalenie zasad kształtowania nowej, uzupełniającej zabudowy, dotyczących bryły, formy, kształtu i pokrycia dachów, materiałów i wystroju architektonicznego;

- uporządkowanie i skodyfikowanie zasad umieszczania reklam;
- rewaloryzacja pierzei rynkowych zgodnie z wytycznymi odnoszącymi się przede wszystkim do gabarytów pierzei, uzupełnienia pierzei, kształtowania bryły i elewacji budynków (kompozycji, podziałów, wystroju, stolarki), formy i pokrycia dachów);
- uporządkowanie ruchu kołowego uwzględniającego ograniczanie występującej uciążliwości komunikacji; ruch pojazdów w obrębie dzielnic staromiejskich powinien być ściśle regulowany, ilość parkingów minimalizowana.

Podkreślić należy, że są to jedynie ogólne wytyczne, natomiast realizacja planów rewaloryzacji i rewitalizacji miast historycznych wynikać powinna każdorazowo z opracowania studium rewaloryzacji opartego na wnikliwych analizach, szczególnie wskazanych zasadach, indywidualnych dla każdego układu urbanistycznego, określonych w wyniku interdyscyplinarnych prac programowo-przestrzennych, studiów historycznych itp. Jest to konieczne zarówno ze względu na różnorodność struktury funkcjonalno-przestrzennej i odmienny krajobraz kulturowy poszczególnych miast, jak również ze względu na różny stopień przekształcenia układu przestrzennego i kompozycyjnego oraz różny stan zachowania obiektów zabytkowych.

4. Udzielanie pomocy przez Województwo Podkarpackie samorządom Jarosławia i Przemyśla przy rewaloryzacji i rewitalizacji zespołów staromiejskich tych miast - ze względu na:

- bogaty zasób obiektów o dużych wartościach zabytkowych,
- zachowany kontekst krajobrazowy,
- zły stan zachowania znacznej części obiektów zabytkowych wchodzących w skład tych zespołów.

5. Promowanie i wspieranie pozytywnych przykładów rewaloryzacji zabytkowych przestrzeni miejskich, na wzór dokonanych realizacji, np. w Rzeszowie, Jaśle, Krośnie, Sanoku, Pruchniku, Frysztaku.

6. Propagowanie zasad dotyczących dostosowania nowej zabudowy i infrastruktury do warunków krajobrazowych i tradycji miejscowego budownictwa:

- nawiązywanie w nowoprojektowanej architekturze do lokalnych wzorów i materiałów (regionalizm);
- opracowanie systemu projektowania oraz realizacji budownictwa współczesnego (katalogi form regionalnych) dostosowanych do terenu i miejscowej tradycji budowlanej, projekty winny nawiązywać bryłą, układem

funkcjonalnym, formą dachów i zastosowanym detalem architektonicznym do lokalnych cech budownictwa.

7. Popularyzacja wartości zespołów staromiejskich oraz potrzeb i zasad ich rewaloryzacji nastawiona przede wszystkim na szeroko rozumianą społeczność lokalną (inwestorów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych oraz pozostałych mieszkańców, zwłaszcza zamieszkałych w obrębie tych zespołów); prezentowanie przez władze samorządowe perspektywicznego pozytywnego obrazu rozwoju szans i korzyści, jakie może przynosić należyta dbałość o szeroko rozumiane dziedzictwo kulturowe (pozyskiwanie dodatkowych funduszy, rozwój turystyki, nowe miejsca pracy).

8. Integracja ochrony zabytków z ochroną przyrody:

- Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków (w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego) łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej w planach rozwoju województwa.

- Zintegrowanie ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego oraz środowiska przyrodniczego przez planowanie przestrzenne. Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego ochrony środowiska naturalnego powiązanie przestrzenne z założeniami urbanistycznymi i ruralistycznymi oraz zespołami architektonicznymi.

Kierunek działań 2

Zachowanie tożsamości regionalnej i lokalnej oraz historycznej wielokulturowości regionu.

Działania:

1. Ochrona obiektów zabytkowych stanowiących pozostałość po dawnych kulturach i narodach.

1.1. Utrzymanie wielokulturowego bogactwa, tożsamości lokalnej i regionalnej m.in. poprzez działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim, w tym wspieranie folkloru i sztuki ludowej oraz ochronę wartości niematerialnych.

2. Prowadzenie działań związanych z „ochroną” niematerialnego dziedzictwa kulturowego - „»ochrona« oznacza środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmocnienie i przekazywanie, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa.” (zgodnie z Konwencją UNESCO z 2003 r.).

3. Ochrona dziedzictwa niematerialnego w tym tradycji oraz produktów regionalnych i lokalnych:

3.1. Wspieranie tradycyjnego rzemiosła i ginących zawodów (np. flisactwo w Ulanowie) oraz tradycyjnych form działalności gospodarczej.

3.2. Promocja produktów regionalnych i lokalnych, np. drewnianych zabawek z Brzozy Stadnickiej i okolic Leżajska, wyrobów plecionkarskich m. in. w Rudniku i okolicy, ceramiki w Medyni Głogowskiej i Zalesiu, lokalnych, tradycyjnych wyrobów gastronomicznych.

3.3. Wspieranie lokalnych inicjatyw zmierzających do udokumentowania, zachowania, kultywowania wartości niematerialnych (pieśni, podania, legendy, tradycje związane z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi jak śluby czy pogrzeby, tradycje związane ze świętami, potrawy regionalne, nazwy miejscowe).

3.4. Wspieranie archiwizacji cyfrowej zasobów niematerialnego dziedzictwa.

3.5. Działania na rzecz ochrony i wspierania tradycji wsi i jej krajobrazu kulturowego w kontekście wykorzystania jako atrakcji turystycznej.

- wspieranie oryginalnych tradycji podkarpackiej wsi - np. tradycji wielkanocnych straży grobowych,

- przygotowanie specjalistycznej oferty adresowanej do grup turystów krajowych i zagranicznych zainteresowanych np. nauką dawnych umiejętności rękodzielniczych, fotografowaniem lub filmowaniem: dawnej zabudowy wiejskiej i małomiasteczkowej, praktykowanych tu obrzędów, czy też pielgrzymek do licznych miejsc odpustowych,

- wspieranie popularnych wydawnictw o kulturze ludowej jako atrakcji turystycznej.

3.6. Wspieranie, organizowanie imprez folklorystycznych zwłaszcza tych, które mają związek z ochroną najcenniejszych tradycji autentycznego śpiewu i muzykowania oraz popularyzacji tradycji w społeczeństwie. Są to przede wszystkim:

- przeglądy zespołów śpiewaczych, w trakcie których jest prezentowany folklor przekazywany i wyuczony w sposób bezpośredni lub też tworzony ściśle w oparciu o lokalną tradycję folklorystyczną,

- prezentacje gry na określonym zestawie instrumentów typowych dla regionu w ramach przeglądów kapel.

4. Wsparcie działań dotyczących upamiętnienia ważnych wydarzeń historycznych, wybitnych postaci związanych z regionem itp. poprzez działalność wydawniczą (regionalia), organizowanie okazjonalnych wystaw i ekspozycji itp.

Kierunek działań 3

Tworzenie parków kulturowych jako forma ochrony krajobrazu kulturowego.

Działania:

1. Promowanie działań zmierzających do tworzenia parków kulturowych jako skutecznej formy zintegrowanej ochrony cennych obszarów kulturowych województwa podkarpackiego.

2. Parki kulturowe proponowane do powołania na terenie województwa podkarpackiego:

1. **Bieliny – zabudowa wsi z kościołem parafialnym, klasztorem SS. Dominikanek, zespołem dworsko-parkowym,**

2. Borek Stary – zespół kościelno-klasztorny OO. Dominikanów,

3. Cieszanów – miasto z kościołem, cerkwią, synagogą,

4. Dukla – centrum z kościołem parafialnym i zespołem pałacowym, zespół klasztorny OO. Bernardynów i pustelnia św. Jana,

5. Iwonicz-Zdrój: uzdrowisko,

6. kolejka wąskotorowa Przeworsk-Dynów,

7. Kalwaria Paławska – zespół kościelno-klasztorny OO. Franciszkanów wraz z krajobrazowym zespołem kaplic kalwaryjskich i zabudową miasteczka,

8. Krosno – zespół staromiejski,

9. Lesko – miasto z kościołem parafialnym, synagogą, zamkiem,

10. Leżajsk – miasto z zespołem kościelno-klasztornym OO. Bernardynów,

11. Łańcut – zespół zamkowo-parkowy wraz z zespołem staromiejskim,

12. Łopienka: dolina bieszczadzka z wyremontowaną kamienną cerkwią – sanktuarium łemkowskim /greckokatolickim,

13. Magurski Zespół Parków Kulturowych – obejmujący m.in. cerkwie w Kotani, Krempnej, Świątkowej Małej, Świątkowej Wielkiej oraz cmentarze z I wojny światowej,

14. Odrzykoń – ruiny zamku „Kamieniec” z rezerwatem „Przędki”,

15. Pilzno – zespół staromiejski,
16. Pruchnik – drewniana zabudowa małomiasteczkowa,
17. Przemyśl – zespół staromiejski,
18. Przemyśl – Twierdza Przemyśl,
19. Radymno – miasto z zespołem kościelnym, koszarowym,
20. Rymanów Zdrój – uzdrowisko,
21. Rzeszów - stare miasto z kościołami i zamkiem,
22. Sanok - stare miasto z kościołami i zamkiem,
23. Sieniawa – zespół pałacowo-parkowy z miastem,
24. Stalowa Wola - układ urbanistyczny miasta wraz z modernistyczną zabudową z okresu budowy COP i z lat 50-tych XX w.,
25. Wielkie Oczy - rynek miasteczka z zabudową pierzei oraz trzy świątynie: cerkiew, kościół i synagoga,
26. Zagórz – ruiny klasztoru OO. Karmelitów,
27. Zarzecze – zespół pałacowo-parkowy wraz z kościołem parafialnym,
28. Krzeszów - z. kościelny, z cerkwiskiem rotundą i otoczeniem,
- 29. Ulanów – zespół zabudowy małomiasteczkowej**

Wskazane obszary i zespoły proponowane do utworzenia parków kulturowych nie wykluczają wytypowania do tego celu innych obszarów, jeśli tylko charakteryzują się one znaczącymi wartościami kulturowymi i krajobrazowymi. Proponuje się także tworzenie kulturowych parków archeologicznych, których propozycje znajdują się w aneksie do Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim.

Priorytet II

Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

Kierunek działań 1

Ochrona obiektów zabytkowych o szczególnej wartości, wpisanych oraz predysponowanych do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO oraz Listę Pomników Historii.

Działania:

1. Podjęcie działań na rzecz usankcjonowania ochrony otoczenia (tzw. stref buforowych) obiektów z Listy UNESCO jako obszarów prawnie chronionych poprzez odpowiednie zapisy w wojewódzkim planie zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Inicjowanie i wspieranie działań na rzecz uzupełnienia ochrony tych obiektów ochroną obszarową zapewniającą trwanie i zachowanie krajobrazu kulturowego.
2. Obejmowanie szczególną dbałością i finansowym wsparciem dóbr wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO (zespół kościelno-plebański w Bliznem, kościół w Haczowie, zespoły cerkiewne i cerkwie w: Chotyńcu, Radrużu, Smolniku, Turzańsku) oraz Listę Pomników Historii (zespół kościelno-klasztorny w Leżajsku i zespół zamkowo-parkowy w Łańcucie). Przyjęcie zasady zachowania autentyczności za naczelną zasadę, decydującą o zachowaniu wartości tych miejsc.
3. Wspieranie działań związanych z opracowywaniem Planów Zarządzania obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO w celu zapewnienia należytej im ochrony. Plany te winny uwzględniać najnowsze wymagania dotyczące ochrony i współczesnego wykorzystania (turystyka, promocja, edukacja) w zgodzie z realizacją pryncypiów ochrony.
4. Współpraca i współfinansowanie projektów naukowych i badawczych dotyczących ochrony miejsc Światowego Dziedzictwa i Pomników Historii.
5. Aktywne uczestnictwo w różnorodnych działaniach i inicjatywach związanych z promocją miejsc Światowego Dziedzictwa i Pomników Historii. Skuteczna popularyzacja i promocja ww. obiektów zabytkowych i ich wykorzystanie jako miejsc szczególnie atrakcyjnych turystycznie.
6. Wspieranie działań na rzecz poszerzenia Listy Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO o kolejne szczególnie wartościowe obiekty z terenu województwa podkarpackiego.
7. Propagowanie dążeń zmierzających do rozszerzenia listy Pomników Historii o kolejne obiekty z terenu województwa: wytypowanie – w oparciu o kryteria brane pod uwagę przy wyborze – obiektów i zespołów obiektów predysponowanych do uznania za Pomniki Historii. Wspieranie działań właścicieli i użytkowników tych obiektów zmierzających do składania wniosków o uznanie za Pomnik Historii oraz do ich konserwacji i należytego utrzymania.

8. Obiekty i zespoły obiektów proponowane do uznania za Pomniki Historii – przykładowe propozycje:

- Baranów Sandomierski – zespół pałacowo-parkowy,
- Bóbrka – kopalnia ropy naftowej,
- Iwonicz Zdrój – zespół zdrojowy,
- Jarosław – zespół staromiejski i zespół OO. Dominikanów,
- Kalwaria Pałacowska – zespół kościelno-klasztorny oo. franciszkanów z zespołem kaplic kalwaryjskich,
- Krasieczyn – zespół zamkowo-parkowy,
- Krosno – zespół staromiejski,
- Posada Rybotycka – cerkiew,
- Przemyśl – zespół staromiejski,
- Radruż – zespół cerkiewny,
- Stalowa Wola – układ urbanistyczny z zabudową z okresu COP,
- Twierdza Przemyśl,
- Ulucz – cerkiew,

Powyższa lista ustala priorytety, lecz nie ma charakteru zamkniętego.

Kierunek działań 2

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Działania:

1. Działania dotyczące opieki nad obiektami zabytkowymi, których właścicielem lub posiadaczem jest województwo podkarpackie:

1.1. Prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych stanowiących własność wojewódzkich władz samorządowych zgodnie z wytycznymi lub zaleceniami konserwatorskimi.

1.2. Wykonywanie prac konserwatorskich, restauratorskich i remontowych w pierwszej kolejności przy obiektach znajdujących się w złym stanie lub wymagających prac konserwatorskich, a prezentujących znaczne wartości zabytkowe lub historyczne i walory architektoniczne, np. zespół zamkowy Łańcucie, zespół pałacyku myśliwskiego w Julinie.

2. Zagospodarowanie i zapobieganie procesowi degradacji zabytków stanowiących pozostałość po dawnych kulturach i narodach jako charakterystycznych elementów krajobrazu kulturowego Podkarpacia (np. nieużytkowane cerkwie, synagogi, cmentarze różnych wyznań, kościeliska i cerkwiska).

3. Ochrona zabytków architektury drewnianej w tym ich zabezpieczenie przed pożarem oraz architektury regionalnej, tradycyjnej zabudowy.

4. Ochrona zabytkowych zespołów dworsko-parkowych i folwarcznych:

4.1. Wspieranie działań zmierzających do rewaloryzacji założeń dworsko-parkowych oraz do zagospodarowania nieużytkowanych i popadających w ruinę podworskich zabudowań gospodarczych.

4.2. Podjęcie inicjatyw zmierzających do:

- powstrzymania postępującego procesu degradacji dworskich parków i ogrodów,
- przeciwdziałania przekształceniom zabytkowych założeń ogrodowych i parkowych na skutek wprowadzania niewłaściwych programów użytkowych,
- wypracowania merytorycznej współpracy w zakresie opieki nad zabytkowymi założeniami zieleni instytucji zajmujących się ochroną środowiska, planowaniem przestrzennym i ochroną zabytków.

5. Udzielanie pomocy finansowej z Budżetu Województwa Podkarpackiego z przeznaczeniem na dofinansowanie prac w zakresie ochrony, konserwacji i zabezpieczenia zabytków zgodnie z uchwalonymi przez Sejmik Województwa Podkarpackiego zasadami.

Z budżetu Województwa Podkarpackiego udzielane będą dotacje celowe na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, znajdującym się na terenie województwa podkarpackiego, posiadającym istotne znaczenie historyczne, artystyczne lub naukowe oraz znajdującym się w złym stanie technicznym.

Szczegółowe kryteria oraz tryb weryfikacji i przyznawania pomocy finansowej, jak też jej realizacji określa stosowny regulamin przyjmowany w postaci Uchwały Sejmiku Województwa Podkarpackiego.

6. Ochrona archeologicznego dziedzictwa kulturowego.

Wzmocnienie poziomu ochrony zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej.

Działania:

1. Wykonanie kompleksowego rozpoznania zasobu zabytków przemysłowych w województwie podkarpackim oraz wybór obiektów szczególnie wartościowych, wytypowanie i wykonanie prac studialnych wraz z propozycjami adaptacji do nowych funkcji najcenniejszych obiektów przemysłowych (działania wspólnie z samorządami lokalnymi, stowarzyszeniami, WKZ, NID-OT w Rzeszowie),
2. Wspieranie działań związanych z ochroną i rewaloryzacją wybranych cennych obiektów i zespołów obiektów pozostających w złym stanie technicznym oraz ich promocja,
3. Wspieranie działań zmierzających do objęcia ochroną (zabezpieczenie, remonty i konserwacja oraz rewitalizacja) zabytkowych obiektów kolejowych (dworce kolejowe, budynki pomocnicze, infrastruktura towarzysząca) jako historycznie uwarunkowanych form architektonicznych charakterystycznych dla miast i miasteczek galicyjskich,
4. Promocja obiektów i zespołów obiektów przemysłowych ze szczególnym uwzględnieniem zabytków przemysłu trwale wpisanych w tradycję województwa (m.in. przemysł naftowy, obiekty przemysłowe związane z COP, hutnictwo szkła),
5. Wspieranie rozwoju i promocji Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego im. I. Łukasiewicza w Bóbrce – z najstarszą na świecie kopalnią ropy naftowej i unikatowymi zabytkami techniki związanymi z przemysłem naftowym – jako jednej z głównych atrakcji wyróżniających nasze województwo.

Kierunek działań 4

Opieka nad zabytkami ruchomymi

Działania:

Muzealia

1. Wsparcie procesów digitalizacji zbiorów muzealnych znajdujących się na terenie województwa podkarpackiego.
2. Wspieranie działań mających na celu zapewnienie odpowiedniej bazy lokalowej instytucji muzealnych samorządu województwa podkarpackiego.
3. Konserwacja najcenniejszych zabytków ruchomych i archeologicznych.
4. Dążenie do zwiększenia ilości środków przeznaczanych na zakupy dzieł sztuki w muzeach podległych samorządowi województwa.

Zabytki ruchome poza zbiorami muzealnymi

1. Kontynuacja dofinansowywania prac konserwatorskich przy obiektach o znaczącej wartości artystycznej, historycznej lub naukowej.

Kierunek działań 5

Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Działania:

1. Dążenie do zwiększenia wysokości funduszy przeznaczonych na opiekę nad zabytkami (prace konserwatorskie, edukacja i popularyzacja).
2. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości, np. poprzez budowę i promocję produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe.
3. Wspieranie rozwoju muzeów, skansenów, izb pamięci oraz unowocześnienie instytucji opieki nad zbiorami.
4. Wspieranie rozwoju i promocja gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach oferujących wypoczynek i rozrywkę oparte na miejscowych tradycjach (regionalne potrawy, zwyczaje, muzyka, rzemiosło).
5. Wspieranie działań zmierzających do tworzenia miejsc pracy związanych z zagospodarowaniem i popularyzacją dziedzictwa kulturowego; szkolenie specjalistów reprezentujących „ginące” zawody – np. w rzemiosłach związanych z tradycyjną sztuką budowlaną.

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocja i edukacja służące budowaniu tożsamości.

Kierunek działań 1:

Rozpoznanie i dokumentowanie zasobu zabytków oraz przetwarzanie informacji o zabytkach.

Działania:

1. Tworzenie systemów gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji o dziedzictwie kulturowym woj. podkarpackiego. (Projekt będzie wspomagał działania na rzecz regionalnej edukacji kulturalnej i badania naukowe w zakresie nauk humanistycznych oraz procesy decyzyjne z zakresu polityki konserwatorskiej).

2. Udział i współfinansowanie projektów badawczych dotyczących dziedzictwa kulturowego.

3. Wspieranie programów współpracy z Ukrainą i Słowacją w zakresie prowadzenia badań naukowych, prac konserwatorskich, ewidencjonowania i dokumentowania obiektów zabytkowych, organizowania wspólnych sesji i konferencji naukowych, wydawania publikacji popularyzujących tereny przygraniczne po obu/trzech stronach granicy (m.in. w ramach odpowiednich, ukierunkowanych na współpracę transgraniczną programów unijnych).

4. Wspieranie organizowania praktyk studenckich mających na celu dokumentowanie zasobu dziedzictwa kulturowego województwa podkarpackiego.

Kierunek działań 2

Działania szkoleniowe oraz edukacja i promocja wiedzy o dziedzictwie kulturowym regionu.

Działania:

1. Inicjowanie i wspieranie projektów działań edukacyjnych w obszarze dziedzictwa kulturowego. Wzmocnienie ogólnospołecznej edukacji powszechnej, w tym edukacji dzieci i młodzieży nastawiona na poznanie wartości tzw. „małych ojczyzn” i wskazanie potrzeby ochrony krajobrazu kulturowego jako swoistego wyróżnika i świadectwa tożsamości regionalnej oraz edukacji profesjonalnej na rzecz dziedzictwa kulturowego, podniesienie poziomu kształcenia kadr zarządzających potencjałem dziedzictwa kulturowego.

2. Współpraca przy organizacji Europejskich Dni Dziedzictwa jako corocznej imprezy promującej dziedzictwo kulturowe.

Zakłada się, że obowiązująca formuła Europejskich Dni Dziedzictwa jako imprezy popularnej, o masowym charakterze wymaga współdziałania z jednostkami samorządu terytorialnego, w tym Samorządem Województwa Podkarpackiego, w zakresie organizacji i promocji. Głównym celem EDD jest pobudzenie do działania maksymalnej liczby jednostek samorządu terytorialnego, muzeów, stowarzyszeń i osób fizycznych, udział jak największej liczby uczestników mogących odwiedzić jak największą liczbę zabytków i zaproponowanie bogatej, interesującej oferty.

3. Wspieranie działań edukacyjnych i promocyjnych oraz popularyzujących wiedzę o dziedzictwie kulturowym województwa podkarpackiego – w szczególności:

- przygotowanie i organizacja konferencji naukowych,
- opracowanie i wydruk publikacji,
- organizacja konkursów,
- wpieranie projektów edukacyjnych poświęconych upowszechnianiu historii i dziedzictwa kulturowego,
- popularyzacja dobrych realizacji konserwatorskich i budowlanych przy zabytkach, popularyzacja dobrych praktyk projektowych przy zabytkach, a także zagospodarowaniu obszarów oraz terenów cennych kulturowo, przyrodniczo i krajobrazowo,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do publicznej prezentacji obiektów zabytkowych znajdujących się w zbiorach prywatnych lub w zbiorach publicznych na co dzień niedostępnych (w formie wystaw czasowych, incydentalnych pokazów, „dni otwartych” itp.).

4. Wspieranie wydawnictw i publikacji, w tym multimedialnych, o zabytkach i krajobrazie kulturowym regionu, zwłaszcza jako elementu oferty turystycznej.

5. Wspieranie tworzenia oraz promocja markowych, ponadlokalnych produktów kulturowych i turystycznych województwa opartych na zasobach dziedzictwa kulturowego ze szczególnym uwzględnieniem wielokulturowości i wielowyznaniowości.

6. Poprawa dostępności miejsc, obiektów oraz zbiorów mających charakter ogólnopolskich oraz ponadregionalnych atrakcji turystycznych lub reprezentujących unikatowe dziedzictwo kulturowe i/lub przyrodnicze regionu.

7. Stworzenie programu wspólnej promocji muzeów województwa podkarpackiego.

8. Podejmowanie działań w celu wykorzystania obiektów zabytkowych (zwłaszcza nieużytkowanych) dla potrzeb rozwoju infrastruktury turystycznej oraz dla rozwoju alternatywnych źródeł dochodu na obszarach wiejskich.

9. Promocja ochrony archeologicznego dziedzictwa kulturowego poprzez różnego rodzaju przedsięwzięcia jak np. organizowanie festynów, pikników i pokazów archeologicznych (archeologiczno-historycznych), jak również tworzenie szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, wystaw i prezentacji tematycznie związanych z archeologią, a także większą promocję tego typu wydarzeń w internecie itp.

10. Przeredagowanie, uaktualnienie i uzupełnienie na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego informacji o dziedzictwie kulturowym regionu (m.in. informacje o dziedzictwie archeologicznym).

11. Współpraca transgraniczna województwa podkarpackiego i odpowiednich jednostek administracyjnych Słowacji i Ukrainy w zakresie promocji i wykorzystywania dla celów turystycznych, edukacyjnych itp. zasobów kulturowych – transgraniczne tematyczne szlaki dziedzictwa, wystawy zbiorów muzealnych, pielgrzymki i imprezy religijne.

Kierunek działań 3

Tematyczne szlaki turystyczne.

Działania:

1. Działania zmierzające do tworzenia nowych tematycznych szlaków turystycznych: rowerowych, pieszych, samochodowych i wodnych uzupełniających obecną strukturę. Bogactwo zasobów kulturowych, w dużej mierze nieprzekształconych układów przestrzennokrajobrazowych, stwarza możliwości wzbogacenia dotychczasowej oferty. Szlaki turystyczne tworzone w oparciu o zasoby kulturowe mogą łączyć się ze szlakami czy obszarami przyrodniczymi takimi, jak parki krajobrazowe, parki narodowe, a także pokrywać się, łączyć lub przecinać ze szlakami o różnej tematyce.

Proponowane do utworzenia:

- Karpacki szlak śladami dawnej kultury szlacheckiej,
- Szlak Twierdzy Przemyśl,
- Szlak Linii Mołotowa,
- Szlak Ordynacji Potockich,
- Szlakiem kamieniarki bruśnieńskiej,

a także proponowane archeologiczne: szlaki i ścieżki edukacyjne.

2. Utrzymywanie i promowanie istniejących szlaków kulturowych poprzez wydawnictwa reklamowe, przewodniki, płyty CD, reklamy na targach turystycznych krajowych i zagranicznych itp.:

- Szlak Architektury Drewnianej
- Szlak Architektury ART DECO
- **Szlak Chasydzki**

- Szlak Ikon „Dolina Sanu”
- Szlak Ikon „Dolina Osławy”
- Szlak Gniazd Rodowych Lubomirskich
- Szlak „Śladami Aleksandra Fredry”
- Szlak „Śladami Dzielnego Wojaka Szwejka”
- Szlak Dziedzictwa Kulturowego Miasta Krosna
- Szlak Garncarski
- Polsko-Słowacki Szlak Świątyń Karpackich Stropkov-Krosno
- Szlak Naftowy (Jasło-Lwów)
- Forteczna trasa Rowerowa
- **Szlak wodny „Błękitny San”**
- Szlak Tradycyjnego Rzemiosła Podkarpacia
- Szlak Frontu Wschodniego I Wojny Światowej.

3. Tworzenie wspólnych tematycznych szlaków dziedzictwa i szlaków turystycznokrajoznawczych ze Słowacją i Ukrainą.

4. Inicjowanie i wspieranie działań w kierunku ścisłej współpracy samorządów w tworzeniu tras łączących region.

5. Koordynacja działań promocyjnych w odniesieniu do szlaków przebiegających przez teren kilku województw (np. poprzez publikowanie serii wydawniczej o ujednocionej szacie graficznej).

6. Współdziałanie z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego w celu rozszerzenia wybranych szlaków edukacyjno-turystycznych istniejących na terenie województwa małopolskiego na teren województwa podkarpackiego i ich ujednoczenia (sposób oznakowania, tablice informacyjne itp., tak jak funkcjonuje to w przypadku Szlaku Architektury Drewnianej). Dotyczy to w szczególności następujących szlaków województwa małopolskiego:

- Szlak Gotycki
- Szlak Cerkwi Łemkowskich
- Szlak Cmentarzy Wojskowych z I Wojny Światowej.

7. Podjęcie współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego w celu organizacji wspólnych inicjatyw turystycznych na terenie szeroko rozumianego Roztocza - np. szlaków turystycznych.

8. Podejmowanie inicjatyw zmierzających do należytego utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na szlakach dziedzictwa, współfinansowanie prac konserwatorskich obiektów pozostających w złym stanie jako niezbędny czynnik podniesienia konkurencyjności oferty turystyki tematycznej.

9. Uzupelnienie informacji przy zamkniętych obiektach znajdujących się na Szlaku Architektury Drewnianej o dane dotyczące możliwości zwiedzania wnętrza.

• Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego (Uchwała Nr XLVIII/522/02 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002 r.)

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podkarpackiego uchwalonego uchwałą Nr XLVIII/522/02 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 30 sierpnia 2002r. mowa jest o konieczności stałej ochrony konserwatorskiej obiektów, układu urbanistycznego miasta Ulanów oraz zespołów obiektów na terenie miasta i gminy Ulanów. „Ochronę obiektów i zespołów obiektów przewidzianych do szczególnej ochrony prowadzić należy zgodnie z przepisami szczegółowymi rozumianą jako: stała opieka, konserwacja, remonty, rekonstrukcje obiektów zdewastowanych, ochrona przeciwpożarowa obiektów architektury drewnianej, opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ustalających zasady zagospodarowania, kształtowania lub zachowania walorów krajobrazowych otoczenia”.

W odniesieniu do działań mających na celu ochronę unikatowej architektury drewnianej oraz historycznego układu urbanistycznego Ulanowa zasady ochrony dotyczą:

- opracowania planów rewaloryzacji lub rewitalizacji centrów historycznych z zachowaną zabudową z XIX w. i początku XXw.,
- uzupełnienie wpisów do Rejestru Zabytków,
- zaprojektowanie stref ochrony konserwatorskiej: A, B, K, E, dla obiektów i zespołów nie posiadających stref w obrębie granic administracyjnych miasta:
 - A- strefa pełnej ochrony konserwatorskiej,
 - B- strefa ochrony zachowanych elementów zabytkowych,
 - E- strefa ochrony ekspozycji,
 - K- strefa ochrony krajobrazu,
- zachowanie obiektów architektury drewnianej w ich pierwotnej formie i naturalnym kontekście przestrzennym,
- stworzenie koniecznych warunków finansowych do należytej ich ochrony.

• **Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2014-2017**

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim na lata 2010-2013 został przyjęty Uchwałą nr XLIV/845/10 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 marca 2010r.

W Programie wyznaczono priorytety i kierunki działania dla obszaru całego województwa w oparciu o analizę stanu zachowania obiektów, ich ochrony, tendencji dotyczących ochrony dziedzictwa oraz polityki regionalnej przyjętej przez Sejmikm Województwa Podkarpackiego. Wybrane założenia i kerunki działania w opraciu o analize stanu dziedzictwa kulturowego zostały zawarte w 3 priorytetach w których określono kierunki działania:

Priorytet I

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego.

Kierunek działań 1

Rewaloryzacja i rewitalizacja układów urbanistycznych i ochrona układów ruralistycznych.

Kierunek działań 2

Zachowanie tożsamości regionalnej i lokalnej oraz historycznej wielokulturowości regionu.

Kierunek działań 3

Tworzenie parków kulturowych jako forma ochrony krajobrazu kulturowego.

Priorytet II

Ochrona i zarządzanie dziedzictwem kulturowym jako czynniki rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.

Kierunek działań 1

Ochrona obiektów zabytkowych o szczególnej wartości, wpisanych oraz predysponowanych do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Naturalnego UNESCO oraz Listę Pomników Historii.

Kierunek działań 2

Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

Kierunek działań 3

Wzmocnienie poziomu ochrony zabytków przemysłu, techniki i sztuki inżynierskiej.

Kierunek działań 4

Opieka nad zabytkami ruchomymi.

Kierunek działań 5

Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Priorytet III

Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego oraz promocja i edukacja służące budowaniu tożsamości.

Kierunek działań 1

Rozpoznanie i dokumentowanie zasobu zabytków oraz przetwarzanie informacji o zabytkach.

Kierunek działań 2

Działania szkoleniowe oraz edukacja i promocja wiedzy o dziedzictwie kulturowym regionu.

Kierunek działań 3

Tematyczne szlaki turystyczne.

Zakłada się, że zadania określone w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Podkarpackim będą realizowane w wyniku następujących działań:

1. wspólne działanie władz regionu z ministerstwem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego, z wojewódzkim konserwatorem zabytków, jednostkami samorządu terytorialnego, diecezjami, organizacjami pozarządowymi i stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi oraz właścicielami i posiadaczami obiektów,
2. działania własne władz regionu.

• **Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Podkarpackim na lata 2007-2013**

Innym dokumentem wojewódzkim poruszającym problematykę ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest Strategia rozwoju Turystyki w Województwie Podkarpackim na lata 2007-2013. Zawarto w nim między innymi następujące cele strategiczne związane bezpośrednio lub pośrednio z ochroną dziedzictwa kulturowego:

I. Stworzenie ciekawej i unikalnej oferty turystycznej w oparciu o istniejący potencjał województwa podkarpackiego,

- a) rozwój istniejących produktów turystycznych oraz przekształcanie atrakcji w produkty turystyczne,
- b) rozwój nowych produktów turystycznych.

II. Przygotowanie wysoko wykwalifikowanych kadr dla obsługi ruchu turystycznego, planowania oraz zarządzania rozwojem turystyki w regionie:

- a) doskonalenie kadr operacyjnych w usługach turystycznych i okołoturystycznych oraz kształtowanie postaw proturystycznych mieszkańców,
- b) kształtowanie nowych kadr dla obsługi ruchu turystycznego,
- c) rozwój badań na rzecz kształtowania profesjonalnych kadr dla turystyki.

III. Zrównoważony rozwój i zarządzanie przestrzenią turystyczną.

- a) poprawa dostępności komunikacyjnej regionu oraz dostępności atrakcji i produktów turystycznych,
- b) rozwój infrastruktury turystycznej i paraturystycznej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- c) ochrona środowiska naturalnego i krajobrazu kulturowego.

IV. Stworzenie zintegrowanego systemu marketingu i promocji województwa podkarpackiego w kraju i za granicą

- a) kreacja wizerunku,
- b) rozwój regionalnego systemu informacji turystycznej,
- c) rozwój badań marketingowych.

V. Stworzenie silnego otoczenia instytucjonalnego wspierającego rozwój turystyki

- a) wzmocnienie sektora samorządowego, pozarządowego i branży turystycznej,
- b) Rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego.

• Program Rozwoju Kultury w Województwie Podkarpackim na lata 2010-2020

Dziedzictwo kulturowe powinno być z jednej strony przedmiotem ochrony i opieki, z drugiej zaś potencjałem, który winien zostać wykorzystany dla rozwoju województwa i budowania kapitału społecznego. Konieczne jest podejmowanie przedsięwzięć, ukierunkowanych zarówno na kompleksową ochronę i zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego (m.in. poprzez zwiększenie funduszy na prace remontowo-konserwatorskie), jak również na jego odpowiednią promocję i wdrażanie nowoczesnego (efektywnego i racjonalnego) modelu zarządzania. Za istotne należy również uznać działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim skierowane do mieszkańców regionu. Przybliżenie walorów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego regionu, a także podniesienie świadomości ich wartości służyć będzie nie tylko ich zachowaniu i lepszemu ochronie, ale także może przyczynić się do wzrostu tożsamości regionalnej i lokalnej mieszkańców.

Zakładane efekty realizowanych działań:

- kształtowanie krajobrazu kulturowego rozumiane jako zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie poprawy ładu przestrzennego i estetyki otoczenia; ochrona i kształtowanie zabudowy historycznych miast i miasteczek oraz układów ruralistycznych,
- poprawa stanu zachowania i ochrona obiektów oraz miejsc cennych kulturowo, m.in. poprzez wykorzystanie narzędzi prawa miejscowego a także przeciwdziałanie procesowi ich dewastacji i degradacji,
- utrzymanie wielokulturowego bogactwa, tożsamości lokalnej i regionalnej m.in. poprzez działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim, w tym wspieranie folkloru i sztuki ludowej oraz ochronę wartości niematerialnych,
- promocja najcenniejszych elementów dziedzictwa kulturowego z wykorzystaniem dostępnych w tym zakresie instrumentów typu kampanie informacyjne regionalne i ogólnopolskie, akcje promocyjne.

4.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu.

Powiat Nizański nie opracował Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami. Jednostkowe informacje na temat działań zmierzających do ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego powiatu odnaleźć można w:

• Strategia Rozwoju Powiatu Nizańskiego

Strategia Rozwoju Powiatu Nizańskiego została opracowana w maju 2000r. i przyjęta do realizacji Uchwałą Rady Powiatu Nizańskiego Nr XXI/108/2000 z dnia 7 listopada 2000r. oraz zmieniającą ją Uchwałą Nr XI/ 77/2007 z 31 października 2007r. W omawianej strategii działalność samorządu w latach 2007-2013 koncentrować się będzie na:

1. Aktywizacji terenów wiejskich.
2. Zmniejszaniu bezrobocia.
3. Rozwoju infrastruktury technicznej i drogowej.
4. Programach ekorozwoju środowiska przyrodniczego.
5. Podniesienie poziomu wykształcenia i przekwalifikowanie dorosłych.
6. Rozwoju i racjonalizacji opieki zdrowotnej i pomocy społecznej.
7. Poprawie bezpieczeństwa publicznego.

Przedstawione problemy w polach strategicznych określono w ramach trzech obszarów głównych:

1. Gospodarka.
2. Infrastruktura społeczna.
3. Środowisko przyrodnicze.

• **Lokalna Strategia Rozwoju LGD „Partnerstwo dla Ziemi Nizańskiej”**

W lokalnej strategii rozwoju lokalnej Grupy działania Stowarzyszenie „Partnerstwo dla Ziemi Nizańskiej” przyjętej w 2012 roku określono trzy cele ogólne w ramach , których określono cele szczegółowe realizowanej strategii.

Cel ogólny 1

Rozwój turystyki w oparciu o wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych obszaru LGD.

Cele szczegółowe:

- 1.1 Podniesienie jakości i rozwój usług turystycznych,
- 1.2 Budowa infrastruktury około – turystycznej,
- 1.3 Promocja walorów turystycznych terenu LGD.

Cel ogólny 2

Rozwój alternatywnych form działalności gospodarczej na obszarach wiejskich.

Cele szczegółowe:

- 2.1 Promocja i rozwój mikro przedsiębiorczości pozarolniczej,
- 2.2 Wsparcie rozwoju produktów regionalnych i markowych,
- 2.3 Podniesienie kwalifikacji mieszkańców LGD.

Cel ogólny 3

Podniesienie jakości życia mieszkańców.

Cele szczegółowe:

- 3.1 Poprawa stanu infrastruktury publicznej,
- 3.2 Rozszerzenie oferty spędzania wolnego czasu,
- 3.3 Integracja społeczności lokalnych.

5. UWARUNKOWANIA OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO WYNIKAJĄCE Z GMINNYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH I PLANISTYCZNYCH

Podstawowymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi są:

1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.
2. Miejscowe plan zagospodarowania przestrzennego na obszarze gminy i miasta Ulanów.
3. Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Ulanów.

5.1. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy i Miasta Ulanów

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Ulanów przyjęte zostało przez Radę Miejską w Ulanowie uchwałą nr XXII/156/2001 z dnia 30 kwietnia 2001r.

Opracowanie stanowi dokument planistyczny określający kierunki rozwoju społeczna - gospodarczego oraz polityki przestrzennej gminy i miasta, w którym zawarto między innymi uwarunkowania wynikające z jakości środowiska kulturowego:

- Zachowane zespoły i obiekty zabytkowe oraz historyczne układy przestrzenne określają tożsamość kulturową gminy, stanowią bardzo ważny element w zagospodarowaniu przestrzennym gminy.
- Wymienione obiekty sakralne oraz dwór w Bielinach są użytkowane zgodnie z przeznaczeniem, na bieżąco remontowane, są w dobrym stanie technicznym.
- Obiekty architektury drewnianej, często nie użytkowane są generalnie w złym stanie technicznym wymagają znacznych nakładów finansowych na remonty.
- Wszystkie zewidencjonowane obiekty zabytkowe powinny być dokładnie zinwentaryzowane.
- Park w Bielinach wymaga odbudowy dawnego założenia i odpowiedniego zagospodarowania.

- Zabytkowe cmentarze powinny być otoczone szczególną ochroną – cmentarze nieużytkowane (żydowski w Ulanowie) zagrożone dewastacją i całkowitym zniszczeniem. Wartościowe, najstarsze nagrobki powinny być zabezpieczone oraz rewaloryzowane.
- Obszary w granicach wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej w Ulanowie i Bielinach powinny być objęte opracowaniami m.p.z.p., aby określić szczegółowo zasady zagospodarowania w nich obowiązujące.
- Na obszarach najcenniejszych stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków powinny być przeprowadzone sondażowe wykopiska archeologiczne.
- Stanowiska archeologiczne zagrożone zniszczeniem w Ulanowie i w Bielinach powinny być zabezpieczone.
- Wszystkie zewidencjonowane obiekty zabytkowe powinny być otoczone opieką, na bieżąco remontowane.
- Potrzeba dostosowania kubatury i formy nowych budynków do już istniejących, zwłaszcza w sąsiedztwie obiektów zabytkowych.

5.2. Miejsce Plany Zagospodarowania Przestrzennego na obszarze Gminy i Miasta Ulanów

Miejsce plany zagospodarowania przestrzennego zostały przyjęte przez Radę Miejską w Ulanowie Uchwałą nr IX/58/2003 z dnia 9 września 2003r. stanowiąc zmianę miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Ulanów zatwierdzonego Uchwałą Nr IV/10/88 Rady Narodowej Miasta i Gminy Ulanów z dnia 14 listopada 1988r. w którym zawarto ustalenia dotyczące ochrony wartości kulturowo-krajobrazowych.

- Wszelkie prace i roboty przy obiektach zabytkowych oraz prace wykopaliskowe w rejonie stanowisk archeologicznych mogą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem władz konserwatorskich oraz pod ich nadzorem, a projekty budowlane przed ich zatwierdzeniem wymagają konserwatorskich uzgodnień.

- Ochronie konserwatorskiej podlegają również historyczne zespoły zieleni: Ulanów – zieleń wysoka Rynku.

Bieliny - park podworski, zieleń cmentarna Niedopuszczalne są zmiany historycznego układu oraz niszczenie zieleni.

5.3.Strategia Rozwoju Gminy i Miasta Ulanów

W strategii rozwoju Gminy Ulanów przyjętej na lata 2007-2015 określone zostały obszary/ cele strategiczne/ służące rozwojowi gminy:

Obszar I – Infrastruktura techniczna i ochrona środowiska,

Obszar II – Przedsiębiorczość,

Obszar III – Rolnictwo,

Obszar IV – Turystyka,

Obszar V – Społeczeństwo oparte na wiedzy,

Obszar VI – Mieszkańcy,

które będą realizowane poprzez konkretne szczegółowe działania.

Celami zawartymi w Strategii a zbieżnymi z działaniami Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami są:

- Rozszerzenie oferty turystyczno-kulturalnej o nowy produkt turystyczny – Muzeum Flisactwa Polskiego i Rzeki San,
- Utworzenie Centrum Informacji Turystycznej,
- Poddanie zabytkowych obiektów pracom konserwatorskim,
- Wytyczenie szlaków rowerowych,
- Zagospodarowanie terenów nadrzecznych,
- Rozszerzenie oferty turystyczno-kulturalnej Gminy.

6. CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY I MIASTA ULANÓW

6.1.Rys historyczny miasta i gminy Ulanów.

Już w czasach prehistorycznych ludzie zamieszkiwali tereny położone w okolicy ujścia Tanwi do Sanu. Podczas prowadzonych tu badań archeologicznych odkryto narzędzie z epoki brązu (1700–700 p.n.e.), a także cmentarzysko charakterystyczne dla ludów kultury łużyckiej. Osadnictwo tego okresu skupiało się w dolinach głównych rzek, było nietrwałe, wielokrotnie zanikało. We wczesnym średniowieczu zamieszkiwało tu słowiańskie plemię lędzian. W drugiej połowie IX w. teren ten znalazł się w strefie wpływów państwa Wielkomorawskiego, a w X w. wszedł w skład tworzącego się polskiego państwa Piastów.

Pierwsza wzmianka w dokumentach na temat miejscowości obecnej gminy Ulanów pochodzi z XIV w. i dotyczy wsi Bieliny. Jan Długosz, w swoich kronikach pisał o pierwszym właścicielu Bielin Janie Jugoszowskim. Miejscowe

tradycje przypisuje się wsi Bieliny ponad tysiącletnią historię. W 997r. miał tu zatrzymać się św. Wojciech podczas swojej misyjnej podróży z Czech do Polski i Prus. W pobliżu ujścia Tanwi istniała w średniowieczu osada z targowiskiem nadrzecznym. Położona była na szlakach handlowych, wodnym i lądowym wzdłuż Sanu, będących częścią drogi z Wielkopolski do Przemyśla i dalej nad Morze Czarne. Mieszkająca tu ludność zajmowała się flisactwem i wyrobem statków rzecznych, kwitł handel zbożem. W XVI w. właścicielem tej ziemi był ród Sieniawskich, który utrzymywał tu własny pułk ułanów. Wielu badaczy historii Ulanowa twierdzi, że fakt ten miał wpływ na ukształtowanie się obecnej nazwy miasta.

7 IV 1616r. Stanisław Uliński, cześnik przemyski uzyskał dla osady przywilej miejski od króla Zygmunta III Wazy. Lokacja nastąpiła na prawie magdeburskim. Nowe miasto otrzymało nazwę Ulina, które z czasem przekształciło się w Ulinów, a później Ulanów. Korzystnie położone miasto szybko się rozwijało, zbudowano nowe spichlerze, rozbudowano przystań, powstały pierwsze cechy: krawców i szewców. Już w XVII w. powstały w Ulanowie dwa kościoły: pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela, ufundowany przez Jana Hilarego Ulińskiego, oraz kościół Flisacki, położony na miejscowym cmentarzu. Miasto należało (aż do 1928 r.) do parafii Bieliny leżącej na terenie dekanatu rudnickiego.

Od początku istnienia Ulanów był silnym ośrodkiem transportu rzeczno. Tej dziedzinie gospodarki zawdzięcza sławę i rozkwit od XVII do XIX w. istniały tu warsztaty szkutnicze specjalizujące się w budowie galarów. Miasto było portem rzeczno, w którym spławiano wełnę, zboże i inne towary pochodzące z rozległych terenów ziemi Bełskiej, Podola, ziemi Czerwieńskiej. Ulanów był wówczas prawdziwą stolicą polskiego flisactwa. Działały tu cechy retmański i sternicki, które przygotowywały ludzi do spławu drewna Sanem, Wieprzem, Bugiem, Narwią i Wisłą do Torunia i Gdańska. Ulanów nazywano wówczas często „Małym Gdańskiem”.

Rozwój miasta hamowały nieco wojny przetaczające się przez terytorium Polski. Podczas „Potopu” w 1656 r., wojska szwedzkie pod dowództwem króla Gustawa, wycofujące się wzdłuż Sanu spod Jarosławia zrabowały i częściowo spaliły Ulanów. Również podczas wojny północnej różne wojska łupiły miasto. Po I rozbiórce Polski (1772 r.) ziemie obecnej gminy Ulanów trafiły do zaboru austriackiego. Administracyjnie podlegały cyrkułowi rzeszowskiemu w Królestwie Galicji Lodomerii, Ulanów był lokalnym centrum administracyjnym – siedzibą urzędu dominialnego. Podczas wojny polsko-austriackiej, w maju 1809r., w Ulanowie stacjonował krótko ks. Józef Poniatowski. Dowódca wojsk Księstwa Warszawskiego wydał w tym czasie

odezwę do „obywateli galicyjskich”. Wzywano w niej Polaków mieszkających na terenie zaboru austriackiego do wstępowania w szeregi wojska polskiego.

Na skutek reformy administracyjnej Galicji w 1857 r. Ulanów został stolicą powiatu. Dziesięć lat później w związku z kolejną reformą stracił to miano i został włączony do powiatu nizańskiego. Pierwsza wojna światowa przyniosła dla Ulanowa znaczne zniszczenie. Spalony został rynek i część miasta, liczba ludności spadła o około 30%. W niepodległej Polsce tereny obecnej gminy Ulanów znalazły się w obrębie powiatu nizańskiego w województwie lwowskim.

Od początku XX w., na skutek rozwoju kolei żelaznej i przetrzebienia lasów, upadło flisactwo. W okresie międzywojennym spław drewna praktycznie ustał. W połączeniu ze zniszczeniami wojennymi spowodowało to spadek znaczenia Ulanowa i w konsekwencji utratę praw miejskich w 1934 r.

We wrześniu 1939r. Ulanów doznał znacznych zniszczeń. W wyniku niemieckich bombardowań i działań wojennych został zniszczony m.in. most na Sanie odbudowany dopiero w 1958r. W czasie okupacji hitlerowskiej w okolicach Ulanowa działali aktywnie polscy partyzanci. Były to między innymi oddziały dowodzone przez „Ojca Jana” i „Kmicica”.

W latach powojennych gmina Ulanów znalazła się w województwie rzeszowskim. Na początku lat 50-tych Ulanów został zelektryfikowany, a w 1958r. odzyskał utracone przed wojną prawa miejskie.

Na skutek reformy administracyjnej w 1975 r. gmina Ulanów trafiła do województwa tarnobrzeskiego, a po kolejnej reformie w 1999r. jako część powiatu nizańskiego znalazła się w województwie podkarpackim.

6.2. Obiekty i tereny chronione prawem

Prawną ochroną objęte są obiekty wpisane do rejestru zabytków Państwowej Służby Ochrony Zabytków.

Osadnictwo i zabytkowe układy komunikacyjne:

- Układ urbanistyczny i krajobrazowy miasta Ulanów obejmujący zabudowę, krajobraz i ukształtowanie terenu w granicach wyznaczonych stref ochrony konserwatorskiej: ścisłej ochrony konserwatorskiej oraz ochrony konserwatorskiej krajobrazu i powiązań widokowych. Układ urbanistyczno – krajobrazowy Ulanowa jest wynikiem lokacji miasta w 1616 r. u ujścia Tanwi do Sanu oraz dalszego jego rozwoju jako ośrodka flisactwa z siatką przecinających się pod kątem prostym ulic oraz kwadratowym rynkiem w centrum. W narożu rynku zabytkowy drewniany kościół parafialny. Przy wszystkich ulicach zabudowa drewniana i murowana z II połowy XVIII w.

– końca XIX w. Całość tworzy zespół architektoniczno – urbanistyczny, przykład niewielkiego ośrodka rzemieślniczo – handlowego z tego okresu (Nr rejestru 217/A z 22 czerwca 1984 r.).

Architektura i budownictwo:

- Kościół parafialny pw. Św. Jana Chrzciciela wraz z dzwonnica i ogrodzeniem murowanym w Ulanowie. Kościół drewniany konstrukcji wieńcowej trójdzielny, zbudowany w XVIII w. zachował pierwotny układ przestrzenny. We wnętrzu polichromia o charakterze barokowym z interesującymi scenami flisackimi i widokami Ulanowa, wyposażenie wnętrza rokokowe (Nr rejestru 215/A z 26 maja 1978 r.).
- Kościół pw. Św. Trójcy tzw. Flisacki w Ulanowie, kościół cmentarny zbudowany w XVII w. drewniany konstrukcji zrębowej zachował pierwotny układ przestrzenny z ciekawą pozornie dwuwieżową elewacją zachodnią. We wnętrzu barokowe polichromie malowane na płótnie, wyposażenie rokokowe (Nr rejestru 216/A z 12 czerwca 1978 r.).
- Kościół parafialny pw. Św. Wojciecha w Bielinach wraz z dzwonnica i ogrodzeniem z dwiema bramkami. Kościół murowany pochodzi z II połowy XVII w. posiada późnobarokowy wystrój wnętrza i polichromię (Nr rejestru 66/A z 2.08.1982 r.). Zespół kościoła obejmuje również plebanie murowaną z 1885r.
- Dwór z parkiem w Bielinach wraz ze strefami ochrony konserwatorskiej. Zespół został rozplanowany w XVII w., przebudowa w I połowie XIX w., zespół dworski Mniszchów i Czartoryskich, obejmuje: dwór, oficynę, rządówkę, spichlerz oraz park. W parku zachowane fragmenty reliktowych zadrzewień (lipy z XVIII w.) oraz oryginalne cechy ogrodów w stylu angielskim z relikdami ogrodów francuskich. Zespół położony na skarpie północno – zachodniej krawędzi Roztocza oraz niższym terenie zalewowym Sanu. Wyznaczono granice ochrony zabytkowego założenia, granice ochrony ekologicznej oraz granice ochrony zewnętrznych powiązań widokowych (Nr rejestru 65/A z 30.03.1977r. oraz 15.04.1985r.).
- Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Onufrego i Niepokalanego Serca NMP (d. cerkiew grekokatolicka p.w. Św. Onufrego) w Dąbrówce składająca się z drewnianej świątyni wzniesionej około 1764 roku oraz murowanej dzwonnicy – bramy z XIX wieku, usytuowanych na terenie cmentarza przycerkiewnego: A-202 z 23.04.2007r.
- Kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny w Kurzynie Średniej, drewniany wzniesiony w latach 1816-1818: A-149 z 3.04.2006r.

- Budynek Szkoły Ludowej obecnie siedziba Urzędu Gminy i Miasta w Ulanowie przy ul. Rynek 5 murowany wzniesiony w 2 połowie XIX w. remontowany po 1918, 1945 i 1980r.: A - 92z 28.07.2004r.
- Kapliczka w Wólce Tanewskiej przy drodze do Ulanowa, murowana, wybudowana w połowie XIX w.: A- 1049 z 28.11.2012r.
- Park miejski w Ulanowie założony w 1900r. na rynku. Przez park przechodzą drogi publiczne dzielące go na 3 części, części północna i południowa zajęte przez bogaty drzewostan. Park objęty ochroną jako część zabytkowego układu urbanistycznego miasta, powinien być otoczony opieką.
- Układ urbanistyczno-krajobrazowy miasta Ulanów od 1616 do końca XIX w. wraz ze strefami ochrony konserwatorskiej: A-217 z 22.06.1984r.

Cmentarze:

- Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki w Ulanowie przy ul. Św. Trójcy z najstarszymi grobami zlokalizowanymi wokół kościoła cmentarnego św. Trójcy. Znajdują się tam mogiły powstańców styczniowych, żołnierzy z I i II wojny światowej, ludzi zasłużonych dla Ulanowa np. mogiła dr. M. Janika (Nr rejestru 368/A z 16.06.1988 r.).
- Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki położony w Kurzynie Średniej założony około 1820r. Przy alei głównej zachowanych kilkanaście nagrobków kamiennych neogotyckich i eklektycznych z drugiej połowy XIX w. i początku XX w. Mogiła zbiorowa powstańców styczniowych oraz zbiorowa mogiła pięciu żołnierzy AK rozstrzelanych przez Niemców w 1943r. (Nr rejestru 369/A z 16.06.1988r.).
- Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki (do 1946 r. grecko-katolicki) położony w Dąbrówce założony około połowy XIX w. Z wejściem poprzez nieczynny cmentarz przykościelny przez bramę – dzwonnice. Znajduje się tutaj zbiorowy grób rodziny Oleksaków zamordowanych przez Niemców w 1943r. (Nr rejestru 371/A z 16.06.1988r.).
- Cmentarz żydowski w Ulanowie (obecnie nieczynny) założony przez gminę żydowską w 1700r. poza wałami otaczającymi miasto. Zdewastowany w czasie II wojny światowej, odnowiony w połowie lat osiemdziesiątych. Na cmentarzu znajduje się około 150 macew z XIX w. (Nr rejestru 287/A z 21.09.1984r.).
- Cmentarz parafialny rzymsko-katolicki położony w Bielinach założony w 1810r. W centrum starej części cmentarza mogiła zbiorowa powstańców z 1863 r., obok mogiła partyzantów BCh i AK (Nr rejestru 384/A z 17.08.1988r.).

- Cmentarz z I wojny światowej we wsi Bukowina (obecnie nieczynny). W latach 1992–93 teren ogrodzono i uporządkowano, w centrum ustawiono nowy krzyż i kamienny obelisk z tablicą poświęconą pamięci pochowanych tu 96 żołnierzy poległych w czasie I wojny światowej (Nr rejestru 567/A z 27.12.1993 r.).

Archeologia:

- Cmentarzysko kurhanowe (stanowisko Nr 29) w Ulanowie (Nr rejestru 521/A z 23.06.1993r.).
- Cmentarzysko kurhanowe (stanowisko Nr 30) w Ulanowie (Nr rejestru 522/A z 23.06.1993r.).
- Cmentarzysko kurhanowe (stanowisko Nr 31) w Ulanowie (Nr rejestru 523/A z 23.06.1993r.).

Na tych stanowiskach odkryto około 300 kurhanów, określenie kultury z jakiej pochodzą wymaga dokładnych badań.

- Osada, kultura łużycka, wczesne średniowiecze (stanowisko Nr 5) w Bielinach. Według tradycji osada związana jest z osobą św. Wojciecha oraz lokalizacją pierwszego kościoła (Nr rejestru 525/A z 23.06.1993r.).
- Cmentarzysko kultury łużyckiej (stanowisko Nr 1) w Ulanowie odkryte jeszcze przed I wojną światową (Nr rejestru 559/A z 1993r.).

Stanowiska Nr 29, 30, 31 w Ulanowie w strefach przylegających do wysypiska śmieci oraz ośrodka wypoczynkowego, są zagrożone zniszczeniem, wymagają przeprowadzenia badań archeologicznych konserwatorskich.

Stanowisko Nr 5 w Bielinach zlokalizowane na skarpie Sanu jest podmywane przez rzekę. Wymaga zabezpieczenia przed zniszczeniem.

Układy ruralistyczne:

Historyczny rozwój osadnictwa na terenie gminy nie jest łatwy do scharakteryzowania wobec ubogich materiałów źródłowych. Wyraźnie zauważalne są dwa okresy jego rozwoju w obszarze, na którym położone jest miasto i gmina:

- Okres średniowieczny

Z tego okresu pochodzi wieś Bieliny, jedną z najwcześniej wzmiankowanych w źródłach wsi nadszańskich.

- **Okres nowożytny**

Z tego okresu osadnictwa, najwcześniej odnotowana w materiałach źródłowych, jest wieś Kurzyna Mała (1571r.), historyczna nazwa Nowe Kuzie. Powstała jako wieś – wójtostwo, osadzone na królewskim lesie Kurzyna. Wójtostwo posiadało przywilej wolności polowań pasienia w borach, prawo zakładania barci, prawo lokowania zagrodników. Charakter tego osadnictwa wiąże się z rozwojem gospodarki folwarczno – pańszczyźnianej. Powstają osady głównie kosztem likwidacji powierzchni lasów, a także na łęgowych dolinach Sanu i Tanwi. W osadnictwie nowożytnym wyraźnie zarysowuje się w końcu XVIII w. proces kolonizacji niemieckiej, józefińskiej w rejonie nadszańskim. W okresie 1781 – 1795 powstało w tym rejonie siedemnaście osad, osiedlono 2700 rodzin. W źródłach historycznych w końcu XVIII w. występuje miejscowość Rauchersdorf – kolonia niemiecka obok wsi Kurzyna Mała. Mimo uprzywilejowania osadników, akcja kolonizacyjna nie dała oczekiwanych wyników. Pozostałe wsie układu osadniczego gminy to osadnictwo z okresu końca XVIII w. i początku XIX w., którego rozwój wiąże się przede wszystkim z życiem gospodarczym skupiającego się w dolinie Sanu – handlowego szlaku wodnego.

Zespoły, obiekty wskazane do objęcia ochroną

Obiekty zabytkowe znajdujące się na obszarze gminy objęte ewidencją Państwowej Służby Ochrony Zabytków:

Według spisu zabytków województwa tarnobrzeskiego wydanego przez Ośrodek Dokumentacji Zabytków (Warszawa 1980r.) na terenie miasta i gminy Ulanów znajdowało się 207 obiektów zabytkowych. Najwięcej zewidencjonowano w Ulanowie (101 obiektów) i Bielinach (26 obiektów), w Wólce Tanewskiej (14 obiektów) i Gliniance (11 obiektów). W pozostałych wsiach gminy znajduje się po kilka obiektów zabytkowych. Jedyne we wsi Borki nie ma żadnego obiektu zabytkowego.

W Gminnej Ewidencji Zabytków sporządzonej w 2011 roku znajduje się 138 obiektów zabytkowych, w tym w Ulanowie 81, Bielinach 19, Wólce Tanewskiej 8, Kurzynie Małej 7, Gliniance 4. W pozostałych miejscowościach znajdują się pojedyncze obiekty zabytkowe.

GEZ		KARTA ADRESOWA GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW		3. Miejscowość
1. Nazwa Budynek Szkoły Ludowej		2. Czas powstania Druga połowa XIX w..		ULANÓW
8. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym Budynek Szkoły Ludowej ob. Urząd Gminy i Miasta ul. Rynek 5 murowany, remontowany w latach 1918 i 1945 r.				4. Adres 37-410 Ulanów ul. Rynek 5
				5. Przynależność administracyjna Województwo podkarpackie Powiat niżańskie Gmina Ulanów
				6. Formy ochrony REJESTR ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO ; A-92 z 28.07.2004r..
				7. Opracowanie karty (autor, data i podpis) Dąbek Janusz Ulanów 30.09.2011r. <i>Dąbek Janusz</i>

Działka nr ew. 240

Z przedstawionych danych wynika, że w okresie od 1980 do 2011 roku na terenie gminy i miasta Ulanów zostało rozebranych lub uległo zniszczeniu 33% ogólnej liczby obiektów zabytkowych z 1980 roku, najwięcej w Gliniance 64% najmniej w Ulanowie 19%. W omawianym okresie najcenniejsze obiekty zabytkowe zostały wpisane do rejestru zabytków i poddane pracom konserwatorskim.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY. ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

Mocne strony:

- atrakcyjne położenie miasta w widłach rzek San i Tanew,
- walory krajobrazowe miasta i gminy,
- dobrze zachowane obiekty sakralne o wysokiej wartości kulturowej,
- wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej,
- rozwój stowarzyszeń oraz organizacji społecznych o profilu społeczno-kulturalnym,
- rozwój turystyki z wykorzystaniem walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazowego oraz dziedzictwa kulturowego/ Szlak Architektury Drewnianej, szlak wodny „Błękitny San”, szlak Chasydzki, szlak rowerowy Green Velo/,
- Muzeum Flisactwa Polskiego,
- Muzeum Andrzeja Pityńskiego.

Szanse:

- możliwość pozyskania środków na finansowanie działań rewitalizacyjnych oraz prac konserwatorskich z różnych źródeł zewnętrznych,
- rozwój istniejących produktów i tworzenie nowych projektów turystycznych w oparciu o istniejące bogate zasoby,
- wzrastająca atrakcyjność turystyczna regionu,
- rozbudowa istniejących oraz tworzenie nowych tras i szlaków turystycznych w powiązaniu z istniejącymi obiektami i obszarami o dużych wartościach historycznych i kulturowych,
- poprawa dostępności informacji o atrakcjach turystycznych miasta i gminy,

Słabe strony:

- samowolne działania właścicieli na zabytkach bez uzgodnień i pozwoleń konserwatorskich,
- brak możliwości wspierania finansowego zabytków nie wpisanych do rejestru zabytków,
- niezadawalająca popularyzacja wiedzy o wartościach chronionych obiektów,

- słabe mechanizmy kontroli prowadzonych prac w obiektach zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych,
- brak rozwiniętej bazy noclegowo-gastronomicznej,

Zagrożenia:

- zdarzenia losowe,
- skomplikowane procedury,
- wysokie koszty remontów,
- zanieczyszczenie środowiska,
- działalność inwestycyjna w bliskim sąsiedztwie obiektów zabytkowych.

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI.

W świetle ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przyjęto kierunki działania mające na celu:

1. Ochronę i opiekę nad zabytkami oraz ochronę krajobrazu kulturowego,
2. Rozwój turystyki poprzez wykorzystanie walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego,
3. Ratowanie obiektów zabytkowych,
4. Tworzenie miejsc pracy w oparciu o walory i zasoby dziedzictwa kulturowego,
5. Promocję i wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego gminy, poprzez:
 - budowanie tożsamości mieszkańców i rozwój gospodarczy miasta i gminy Ulanów,
 - wspieranie inicjatyw mających na celu zachowanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego,
 - promocję obiektów wpisanych na listę zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
 - inspirowanie do poprawy stanu środowiska kulturowego i przyrodniczego,
 - współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie prowadzenia prac porządkowych na terenie obiektów zabytkowych,

- określenie zasad umieszczania szyldów i reklam na obiektach zabytkowych,
- upowszechnianie wiedzy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- współpracę z wojewódzkim konserwatorem zabytków w zakresie wszelkich prac na obiektach objętych ochroną,
- aktualizację gminnej ewidencji zabytków z uwzględnieniem najnowszych przepisów.

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003r. (Dz. U. 2014r. poz. 1446) w art. 87 czytamy między innymi:

„Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami.”

Program, o których mowa, ma na celu, w szczególności: podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.

„Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Wykonanie takiego sprawozdania, powinno być poprzedzone oceną poziomu realizacji programu, która w tym przypadku powinna uwzględniać: wykonanie zadań, które zostały przyjęte do realizacji w czteroletnim okresie obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami oraz efektywność jego wykonania.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

W art. 71 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ustawodawca określa, że jednostki samorządu terytorialnego będące w posiadaniu obiektów zabytkowych realizują prace konserwatorskie, restauracyjne i roboty budowlane przy zabytkach w ramach zadań własnych samorządu.

Art. 73 w/w ustawy mówi, że osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka organizacyjna, będąca właścicielem bądź posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadająca taki zabytek

w trwałym zarządzie, może ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu państwa na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy tym zabytku.

Natomiast art. 77 wspomnianej ustawy zawiera szczegółowy wykaz działań które mogą być objęte dofinansowaniem na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane.

10.1. Dotacje:

O wsparcie finansowe odnoszące się do prac przy obiektach zabytkowych można aplikować do:

- Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach Programów Operacyjnych,
- Wojewody na środki pozostające w dyspozycji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

10.2. Inne źródła finansowania:

- Budżet Samorządu Województwa Podkarpackiego,
- Fundusz Kościelny,
- Środki Unii Europejskiej.

11. REALIZACJA I FINANSOWANIE PRZEZ GMINĘ ZADAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ZABYTKÓW.

W budżecie Gminy i Miasta Ulanów na 2015r., na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami przeznaczono 94.000,00 zł.

W tym 40.000,00 zł stanowiących dotacje celową na konserwację 4 zabytkowych kościołów:

- Parafia Rzymsko-Katolicka w Bielinach, Kościół pod wezwaniem Św. Wojciecha wpisany do rejestru pod poz. 66-A/82 – 10.000,00 zł
- Parafia Rzymsko-Katolicka w Ulanowie, Kościół pod wezwaniem Św. Jana i Św. Barbary wpisany do rejestru pod poz. 216-A/78 – 10.000,00 zł
- Parafia Rzymsko-Katolicka w Dąbrówce, Kościół pod wezwaniem Św. Onufrego wpisany do rejestru pod poz. 202-A/2007– 10.000,00 zł

- Parafia Rzymsko-Katolicka w Kurzynie Średniej, Kościół pod wezwaniem Św. Marii Magdaleny wpisany do rejestru pod poz. 149-A/78 – 10.000,00 zł,

oraz 54.000,00 zł na prace remontowe kaplicy murowanej z ok. 1850 roku położonej w Wólce Tanewskiej wpisanej do rejestru zabytków nieruchomości województwa podkarpackiego pod numerem rejestru A-1049.

W okresie czterech lat obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami, każdego roku Gmina przeznaczy środki na konserwację zabytków.

Planowane są prace związane z dalszą renowacją kościołów oraz zabytkowych cmentarzy ze szczególnym uwzględnieniem cmentarza żydowskiego w Ulanowie.

W budżecie Gminy i Miasta Ulanów na 2016r., na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami przeznaczono 40.000,00 zł stanowiących dotacje celową na konserwację 4 zabytkowych kościołów:

- Parafia Rzymsko-Katolicka w Bielinach, Kościół pod wezwaniem Św. Wojciecha wpisany do rejestru pod poz. 66-A/82 – 10.000,00 zł
- Parafia Rzymsko-Katolicka w Ulanowie, Kościół pod wezwaniem Św. Jana i Św. Barbary wpisany do rejestru pod poz. 216-A/78 – 10.000,00 zł
- Parafia Rzymsko-Katolicka w Dąbrówce, Kościół pod wezwaniem Św. Onufrego wpisany do rejestru pod poz. 202-A/2007 – 10.000,00 zł
- Parafia Rzymsko-Katolicka w Kurzynie Średniej, Kościół pod wezwaniem Św. Marii Magdaleny wpisany do rejestru pod poz. 149-A/78 – 10.000,00 zł,

Na bieżąco wykonywany będzie przegląd stanu obiektów umieszczonych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

ZAŁĄCZNIK Nr 1**Wykaz zabytków wpisanych do
REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO**

Lp.	Miejscowość	Nazwa obiektu	Datowanie	Nr wpisu	Data wpisu
1	Ulanów	Zespół kościoła parafialnego	1643r.	A- 502	2.08.1982r.
2	Ulanów	Kościół filialny p.w. Św. Trójcy	1690r.	A-501	12.06.1978r.
3	Ulanów	Cmentarz rzymskokatolicki	koniec XVII w.	A-368	16.06.1988r.
4	Ulanów	Cmentarz żydowski	około 1700r.	A-287	21.09.1984r.
5	Ulanów	Budynek szkoły ludowej	II połowa XIX w.	A-92	28.07.2004r.
6	Bieliny	Zespół dworski Czartoryskich	XVII w.	A-730	30.03.1977r.
7	Bieliny	Cmentarz rzymskokatolicki	1810r.	A-614	17.06.1988r.
8	Bieliny	Zespół kościoła parafialnego	II połowa XVIII w.	A-503	2.08.1982r.
9	Bukowina	Cmentarz wojenny I woj. światowa	1916r.	A-772	27.12.1993r.
10	Dąbrówka	Zespół kościoła parafialnego	około 1764r.	A-202	23.04.2007r.
11	Dąbrówka	Cmentarz ob. rzymskokatolicki	połowa XIX w.	A-609	16.06.1988r.
12	Glinianka	Kapliczka	lata 20-te XX w.	A-474	21.12.2010r.
13	Kurzyna Średnia	Kościół parafialny	lata 1816-1818	A-149	3.04.2003r.
14	Kurzyna Średnia	Cmentarz rzymskokatolicki	XIX w.	A-625	16.06.1988r.
15	Wólka Tanewska	Kapliczka	ok. 1850r.	A-1049	28.11.2012r.
16	Ulanów	Układ urbanistyczno-krajobrazowy	od 1616-XIX	A-217	22.06.1984r.

ZAŁĄCZNIK Nr 2

Gminna Ewidencja Zabytków

BIELINIEC

1. Dom nr 27 , drewniany, ok. 1918r.
2. Dom nr 43, drewniany, ok. 1920r.
3. Dom nr 51, drewniano - murowany, ok. 1925r.
4. Dom nr 67, drewniany lata 30-te XX w.
5. Dom nr 71, drewniany początek XX w.
6. Dom nr 78, drewniany lata 20-te XX w.

BIELINY

1. Zespół dworski Czartoryskich XVII w.
2. Zespół kościoła parafialnego 2 połowa XVIII w.
3. Cmentarz rzymsko-katolicki 1810r.
4. Rządówka, murowana ul. Parkowa 5, 2 połowa XIX w.
5. Spichlerz, murowany ul. Parkowa 6, przełom XIX/ XX w.
6. Oficyna, murowana ul. Parkowa 7, koniec XIX w.
7. Dom, drewniany ul. Niwa 2, około 1913r.
8. Zespół klasztorny Dominikanek, murowany ul. Św. Wojciecha 8, koniec XIX w.
9. Dom, drewniany ul. Św. Wojciecha 14, około 1914r.
10. Dom, drewniany ul. Św. Wojciecha 16, początek XX w.
11. Dom, murowany ul. Św. Wojciecha 21, początek XX w.
12. Plebania, murowana ul. Św. Wojciecha 29 1885r.
13. Dom, murowany ul. Zawiejska 3, lata 20-te XX w.
14. Dom, drewniany ul. Zawiejska 16, koniec XIX w.
15. Dom, murowany ul. Zawiejska 21, początek XX w.
16. Dom, drewniany ul. Zawiejska 22, około 1895r.
17. Dom, drewniany ul. Zawiejska 24, około 1905r.
18. Dom, drewniany ul. Zawiejska 36, początek XX w.
19. Dom, murowany ul. Zawiejska 38, początek XX w.

BUKOWINA

1. Cmentarz wojenny z I wojny światowej,
2. Zagroda nr 43, obora, chlewik, stodoła drewniana XIX/XX w.
3. Dom nr 65, drewniany 1912r.
4. Dom nr 99, murowany około 1918r.
5. Dom nr 103, drewniany około 1927r.

DĄBROWICA

- 1.Dom, drewniany lata 30-te XX w.
- 2.Dom, drewniany początek XX w.
- 3.Dom, drewniany 1918r.

DĄBRÓWKA

- 1.Zespół kościoła parafialnego, około 1764r.
- 2.Cmentarz grekokatolicki ob. Rzymskokatolicki, połowa XIX w.
- 3.Dom, drewniany 1930 r.

GLINIANKA

- 1.Kapliczka, murowana lata 20-te XX w.
- 2.Dom, drewniany około 1928r.
- 3.Dom, drewniany początek XX w.
- 4.Dom, drewniany około 1914r.

HUTA DERĘGOWSKA

1. Kaplica, murowana lata 20-te XX w.

KURZYNA MAŁA

1. Kościół parafialny p.w. Św. Marii Magdaleny, lata 1816-1818r.
2. Wikarówka, murowana około 1918r.
3. Cmentarz rzymskokatolicki, XIX w.
4. Kapliczka drewniana, początek XX w.
5. Dom, drewniany nr 39, około 1928r.
6. Dom, murowany nr 46, około 1903r.
7. Zagroda, budynki i spichlerz drewniane, początek XX w.

KURZYNA WIELKA

1. Dom, drewniany nr 47, początek XX w.
2. Dom, drewniany nr 89, lata 30-te XX w.

RUDA TANIEWSKA

1. Dom, drewniany lata 20-te XX w.

ULANÓW

1. Brama-dzwonnica przy kościele cmentarnym, 1899r.
2. Układ-urbanistyczno-krajoznawczy miasta od 1916r. do końca XIX w.
3. Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Jana Chrzciciela i Św. Barbary oraz murowanej dzwonnicy.
4. Kościół filialny p.w. Św. Trójcy tzw. Flisacki.
5. Cmentarz rzymskokatolicki, koniec XVII w.
6. Cmentarz żydowski, ok. 1700r.

ul. Św. Barbary

7. Dom nr 4, drewniany, 3 ćw. XIX w.
8. Dom nr 5, drewniany, koniec XIX w.
9. Dom nr 6, drewniany, koniec XIX w.

ul. Cicha

10. Dom nr 1, drewniany, ok. połowy XIX w.

ul. Folwarczna

11. Dom nr 2, drewniany, 3 ćw. XIX w.

ul. Głowackiego

12. Dom nr 4, murowany, przełom XIX/XX w.
13. Dom nr 5, drewniany, druga połowa XIX w.
14. Dom nr 6, drewniany, około 1890r.
15. Dom nr 13, drewniany, koniec XIX w.
16. Dom nr 27, drewniany, przełom XIX/XX w.
17. Dom nr 39, drewniany, po 1880r.
18. Dom nr 49, drewniany, 1889r.

ul. Św. Jana

19. Dom nr 2, drewniany, przełom XIX/XX w.

20. Dom nr 4, drewniany, początek XX w.

ul. Kościelna

21. Dom nr 5, drewniany, koniec XIX w.

22. Dom nr 17, drewniany, koniec XIX w.

23. Dom nr 21, drewniany, koniec XIX w.

24. Dom nr 23, drewniany, koniec XIX w.

ul. Kościuszki

25. Dom nr 2, drewniany, przełom XIX/XX w.

26. Dom nr 3, murowany, około połowy XIX w.

ul. 3 Maja

27. Dom nr 8, murowany, 3 ćw. XIX w.

28. Dom nr 10, murowany, 2 połowa XIX w.

29. Dom nr 13, drewniany, 2 połowa XIX w.

30. Dom nr 14, drewniany, 2 połowa XIX w.

31. Dom nr 21, murowany, koniec XIX w.

32. Kapliczka murowana, połowa XIX w.

ul. Piłsudskiego

33. Dom nr 1/3, murowany, koniec XIX w.

34. Dom nr 11, murowany, koniec XIX w.

35. Dom nr 18, drewniano-murowany, koniec XIX w.

36. Dom nr 31, murowany, koniec XIX w.

37. Dom nr 33, drewniany, koniec XIX w.

ul. Mickiewicza

38. Dom nr 3, drewniany, przełom XIX/XX w.

39. Dom nr 5, drewniany, początek XX w.

40. Dom nr 8, drewniany, początek XX w.

41. Dom nr 9, drewniany, 2 połowa XIX w.

ul. Rynek

42. Kapliczka, murowana, 2 połowa XVII w.

43. Dom nr 1, murowany, około 1914r.

44. Dom nr 2, drewniany, 2 połowa XVIII w.

45. Dom nr 4, drewniany, 1918-1919r.

46. Budynek nr 5 , murowany, druga połowa XIX w.

47. Dom nr 11, murowany, połowa XIX w.

48. Dom nr 13, murowany, 2 połowa XIX w.

49. Dom nr 14, murowany, przełom XIX/XX w.

50. Dom nr 19, murowany, 2 połowa XIX w.

51. Dom nr 21/22, murowany, przełom XIX/XX w.

52. Dom nr 23/24, murowany, 2 połowa XVIII w.

53. Dom nr 25, murowany, koniec XVIII w.

54. Dom nr 26/27, murowany, początek XX w.

55. Dom nr 29, murowany, XIX w.

56. Dom nr 31/32, murowany, około połowy XIX w.

57. Dom nr 34, murowany lata 90-te XIX w.

58. Dom nr 35, murowany, 2 połowa XVIII w.

59. Dom nr 36, murowany, przełom XIX/XX w.

60. Dom nr 38, murowany, lata 20 XX w.

61. Dom nr 40, murowany, 2 połowa XIX w.

62. Dom nr 41, murowany, 1890r.

ul. Sandomierska

63. Dom nr 5, drewniany, około 1890r.

64. Dom nr 8, drewniany, koniec XIX w.

65. Dom nr 9, drewniany, 2 połowa XIX w.

66. Dom nr 11, drewniany, 1893r.

67. Dom nr 12, drewniany, koniec XIX w.

68. Dom nr 18, drewniany, 3 ćw. XIX w.

69. Dom nr 22, drewniany, 3 ćw. XIX w.

ul. Tanewska

70. Dom nr 3, drewniany, lata 20 XX w.

71. Dom nr 4, murowany, 2 połowa XX w.

72. Dom nr 6, murowany, 3 ćw. XIX w.

73. Dom nr 8, murowany, 3 ćw. XIX w.

74. Dom nr 10, drewniany, koniec XIX w.

75. Dom nr 13, murowany, 3 ćw. XIX w.

76. Dom nr 21, drewniany, 2 połowa XIX w.

77. Dom nr 45, drewniany, 1867r.

ul. Św. Trójcy

78. Dom nr 2, murowany, 3 ćw. XIX w.

79. Dom nr 3, drewniany, 1890r.

ul. Św. Zofii

80. Dom nr 2, drewniany, koniec XIX w.

ul. Zwolaki

81. Kaplica, drewniana, 1873r.

WÓLKA BIELIŃSKA

1. Zagroda, drewniana, 1900r.

WÓLKA TANIEWSKA

1. Dom drewniany ul. Główna 5, lata 30-te XX w.

2. Kapliczka, murowana około połowy XIX w.

3. Dom, drewniany ul. Główna 19, lata 20-te XIX w.

4. Dom, murowany ul. Główna 26, lata 20-te XIX w.

5. Dom, drewniany ul. Partyzantów 6, lata 20-te XX w.

6. Dom, drewniany ul. Piaski 27, lata 20-te XX w.

7. Dom, drewniany ul. Piaski 29, lata 20-te XX w.

8. Dom, Murowany ul. Suchelaski 5, lata 30-te XX w.

ZAŁĄCZNIK Nr 3

REJESTR ZABYTEKÓW ARCHEOLOGICZNYCH
GMINA ULANÓW

1. Stanowisko nr 1. **Cmentarzysko kultury łużyckiej** – Ulanów
2. Stanowisko nr 29. **Domniemane cmentarzysko kurhanowe** – Ulanów
3. Stanowisko nr 30. **Cmentarzysko kurhanowe** – Ulanów
4. Stanowisko nr 31. **Domniemane stanowisko kurhanowe** – Ulanów
5. Stanowisko nr 1. **Cmentarzysko okresu wpływów rzymskich** - Bieliny